

Referanser: MKR/AU 11/20

Arkivsak: 20/03684-2

Saksdokumenter:
Ingen

«Den norske kirkes globale oppdrag» (KM-sak 2021)

Sammendrag

Kirkemøtets visjon for Den norske kirke er «Mer himmel på jorda». Den kan virke vel ambisiøs, om det ikke er underforstått at dette skal vi ikke klare alene. Den norske kirke tilhører Guds verdensvide kirke, som er universell, grensesprengende og inkluderende. Sammen med kirker over hele verden forkynner vi evangeliet om frelsen i Jesus Kristus og viser verden hva som er Guds gode vilje for alle mennesker og for skaperverket. Det er fantastisk å ha et slikt himmelsk oppdrag, men hva betyr dette mer konkret?

Fra de første kristne misjonærer kom til norskekysten, har kirken i vårt land selvsagt alltid tilhørt en større sammenheng. Men hvordan kommer tilhørigheten til den verdensvide kirke til syne i dag? Hva betyr det for de lokale menighetene, og for den norske folkekirken, at vi er del av et fellesskap som sprenger alle grenser, nasjonaliteter og identiteter? Kirken vokser, mest i Asia og Afrika. Kan dette inspirere oss, som kirke i en del av verden som preges av sekularisering og synkende kirkemedlemskap, til et frimodig kristent vitnesbyrd?

Denne saken gir Kirkemøtet anledning til å bekrefte og reflektere over Den norske kirkes identitet og tilhørighet til et større økumenisk fellesskap i Norge og i Guds verdensvide kirke. Kirkemøtet kan konkretisere måter vår kirke knyttes sammen med andre på, og peke på både muligheter og utfordringer i vårt økumeniske og internasjonale engasjement.

Covid-19-pandemien har minnet oss på hvor sårbare vi mennesker er, og hvor avhengige vi er av hverandre. Denne sykdommen og en rekke andre utfordringer kan bare overvinnes gjennom internasjonal solidaritet og samarbeid. Kirken har en unik mulighet, og dermed ansvar, til å bidra. Ingen andre har noe tilsvarende som kirkens verdensomspennende grasrotnettverk og etablerte internasjonale samarbeidsstrukturer. Derfor erfarer vi også at de økumeniske organisasjonene og de kirkelig misjons- og bistandsorganisasjonene spiller en viktig rolle i bekjempelse av pandemien og dens svært skadelige langtidsvirkninger.

Kirkemøtet i 2012 behandlet saken «Misjon til forandring. Utfordringene fra Edinburgh 2010» (KM 07/12)¹, og drøftet kirkens teologiske begrunnelse for misjon. Den står fast, så denne gangen legges det i liten grad opp til teologisk samtale. I stedet fokuserer årets sak på hvordan konkret samhandling med andre kirker og organisasjoner kan synliggjøre og forsterke Den norske kirkes globale tilhørighet. En sentral innfallsvinkel til saken er å se på hvordan engasjement på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå i kirken kan spille godt sammen,

¹ https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/km_7_12_misjon_merknad2_vedtak.pdf

Saksdokumentet har to viktige vedlegg. Bakgrunnsdokumentet gir en innføring i økumenikk og internasjonalt kirkesamarbeid. Det redegjør også for hvordan kirkemøtesaken om misjon i 2012 er blitt fulgt opp, og ikke minst inneholder det en gjennomgang av utviklingen i internasjonal misjonsforståelse og praksis og økumenisk samarbeid det siste tiåret. Vedlegget redegjør også for evalueringen av Samarbeid menighet og misjon som forelå i 2020. *Dessverre er ikke dette bakgrunnsdokumentet ferdig ennå, men det vil foreligge til kirkerådsmøtet i januar.*

Det andre vedlegget gir en oversikt over hvilke økumeniske organisasjoner Den norske kirke er medlem i, og gjeldende avtaler om kirkefelleskap. Det inneholder også beskrivelser av søsterkirkerelasjoner og samarbeid med ulike organisasjoner, bl.a. misjonsorganisasjoner og Kirkens Nødhjelp. Oversikten er delt inn i samarbeidsrelasjoner på nasjonalt, regionalt og lokalt plan, med den hensikt å synliggjøre muligheter for samordning og synergier

Det skjer et omfattende og imponerende arbeid i mange menigheter knyttet til misjonsavtaler, internasjonal diakoni og søsterkirkesamarbeid. Bispedømmerådene og de enkelte biskopene har også mange forbindelser til kirker i andre land. På nasjonalt nivå ivaretar Mellomkirkelig råd Den norske kirkes økumeniske medlemskap og nasjonale avtaler. Alt dette er uttrykk for at vi er en kirke med et omfattende internasjonalt samarbeid. Dette er bygd opp gjennom århundrer og er et resultat av alt fra vedtak i Kirkemøtet, organisasjoners virksomhet til personlige møter og bekjentskap. Det er mye sterkt engasjement og kreativitet knyttet til internasjonalt kirkesamarbeid, men en bedre samordning og en større strukturell forankring ville kunne gjøre dette engasjementet mer robust og ikke minst tilgjengelig for flere.

Evalueringen av Samarbeid menighet og misjon synliggjorde også et behov for bedre samordning mellom ulike nivåer i Den norske kirke. Kirkemøtets drøfting i 2012 av forholdet mellom misjon, diakoni og religionsdialog etterlot også en oppfordring om å se nærmere på hvordan disse arbeidsfeltene henger sammen i den lokale menighetens arbeid.

Vedtaksforslaget har form av utsagn om hvorledes kirken på ulike måter uttrykker sin tilhørighet i Guds verdensvide kirke, og hvordan det globale oppdraget utføres. Vedtaket kan forstås som Kirkemøtets overordnede føringer for en bedre synliggjøring og styrking av dette. Det anbefales ikke at vedtaket følges opp av en egen handlingsplan, ettersom dette dreier seg om tverrgående perspektiver som bør gjenspeiles i alt strategi- og planarbeid, på alle nivåer i kirken.

Saken bør dermed ses i lys av kirkemøtesaken om strategi for årene framover. De to satsingsområdene, dåp og digital satsing, er også svært relevante for denne saken. Dåp hører nært sammen med kirkens globale oppdrag. Kirken inviterer til dåp, og som døpte blir vi Jesu etterfølgere, sendt for å tjene vår neste og vitne om Kristus, her hjemme og i hele verden. Digital satsing er et viktig redskap for å synliggjøre tilhørigheten til den verdensvide kirken, og til å styrke og samordne kirkens globale engasjement på de ulike nivåene i kirken.

Saksdokumentet inneholder fem avsnitt, i tillegg til forslag til vedtak og et avsnitt om økonomiske og administrative konsekvenser.

- 1) Kirkens globale tilhørighet og oppdrag
- 2) Samordning og samhandling
- 3) Samarbeidspartnere
- 4) Kommunikasjon, ressurser og kompetanseheving
- 5) Videre arbeid med misjonsforståelse

Kjernen i denne saken ligger i del 2 om behov for samordning og samarbeid, og en vil se at forslag til vedtak handler mye om dette.

Saken behandles i Mellomkirkelig råds møte 23.–24. november. Kirkerådet behandler den to ganger, først i møtet 3.-4. desember, før sluttbehandlingen på møtet 28.–29. januar.

Saken foreslås introdusert på Kirkemøtet med filmsnutter som gir glimt av den verdensvide kirke og lokalt menighetsengasjement.

Forslag til vedtak

Den norske kirke tilhører Guds verdensvide kirke, som er universell, grensesprengende og inkluderende. Sammen med kirker over hele verden er vi Guds redskap for å forkynne evangeliet om frelsen i Jesus Kristus. Vårt oppdrag er å vise verden hva som er Guds gode vilje for alle mennesker og for skaperverket.

Den norske kirkes samarbeid med ulike kirker og kristne organisasjoner inspirerer og utrustrer oss til å utføre vårt oppdrag. Dette skjer på mange måter:

1. Kirkens **nyorganisering** setter oss i enda bedre stand til å utføre det oppdraget Gud har gitt oss som del av sin verdensvide kirke.
2. Fellesskapet i **Norges Kristne Råd** styrker det kristne vitnesbyrdet i Norge når kirkene sammen forkynner evangeliet og viderefører den kristne kulturarven. Den norske kirke berikes av mangfoldet i de ulike tradisjonene, og vi gleder oss over kristne migranter. Kirkemøtet oppmuntrer til økumenisk samarbeid på alle plan i kirken og til etablering av flere lokale kristne råd.
3. Gjennom medlemskapet i de internasjonale **økumeniske organisasjonene og avtaler om kirkefelleskap** bidrar Den norske kirke til arbeidet for kirkens enhet og vitnesbyrd i verden. Det er et uutnyttet potensiale i kirkeavtalene for lokalmenigheters samarbeid med andre kirker her hjemme og internasjonalt.
4. **Helhetlig menighetsplan** er et tjenlig redskap for å synliggjøre og arbeide strategisk med økumenisk og internasjonalt engasjement. Et slik plan viser hvordan misjonsavtaler, internasjonal diakoni og religionsdialog henger sammen med gudstjenesteliv, trosopplæring og andre aktiviteter og involverer både ansatte, folkevalgte og frivillige. Menighetenes rapporter bidrar til erfaringsdeling og strategiarbeid på ulike nivå i kirken.
5. Menighetenes misjonsavtale med organisasjonene i **Samarbeid menighet og misjon**, er en enkel måte å knytte seg til den verdensvide kirken. Avtalene gir mulighet for å bidra økonomisk til våre søsterkirkes menighetsarbeid og diakoni, i områder av verden som særlig trenger støtte. Ressurser fra SMM kan trekkes inn i gudstjenesten, trosopplæringen og i det øvrige menighetslivet for å styrke bevisstheten om menighetens del i kirkens globale fellesskap og oppdrag.
6. **Kirkens Nødhjelp** gir oss mulighet til være med i et stort humanitært katastrofearbeid og utviklingssamarbeid. Kirken er stolt over å være oppdragsgiver for en av landets største humanitære organisasjoner, og Kirkens Nødhjelp er menighetenes foretrukne organisasjon når det gjelder katastrofeinnsamling, globale kampanjer og ofringer til internasjonal diakoni. Fasteaksjonen gir konfirmantene mulighet til å omsette engasjement for rettferdighet og skaperverket om til konkret handling, og juleofferet bidrar til å sette Kirkens Nødhjelp i stand til å utføre det oppdraget kirken har gitt dem.
7. **Nyheter og historier fra den globale kirke**, som finnes lett tilgjengelig på kirkens digitale flater, skaper tilhørighet til noe som er større enn vår egen kirke. Kjennskap til den verdensvide kirkes vekst og arbeid inspirerer til nytenkning og engasjement også her hjemme. Oppdaterte oversikter over relasjoner og samarbeid gir mulighet for mer

samarbeid og synergieffekter mellom ulike nivåer i kirken, og erfaringsdeling om lokale aktiviteter sprer kompetanse og engasjement. Digital kommunikasjon åpner helt nye muligheter for erfaringsdeling og samarbeid.

8. Økt **kompetanse** om økumeniske og internasjonale forhold blant kirkens ansatte, frivillige og folkevalgte, gis gjennom etterutdanningstilbud og ulike former for fagsamlinger og tilrettelegging av ressurser. Kirkerådet/Mellomkirkelig råd og Bispemøtet arbeider med dette i samarbeid med bispedømmene og utdanningsinstitusjonene. Den norske kirke har mulighet for å gi flere ansatte studietilbud, kurs og arrangementer i regi av de økumeniske organisasjonene.
9. Kirken blir aldri ferdig med å reflektere over oppdraget Gud har gitt oss. Misjon, diakoni og religionsdialog er teologiske og akademiske tema, men også noe konkret som angår vanlige medlemmer og lokalmenigheter. Det foregår et kontinuerlig arbeid med begrepsbruk og kommunikasjon, hvor vi henter innflytelse fra andre kirker og organisasjoner. Bispemøtet og Mellomkirkelig råds Teologisk nemnd viderefører samarbeidet om **misjonsforståelse og religionsteologi**, særlig i forhold til kirkens forståelse av jødedom og islam.

Saksorientering

Bakgrunn

1. Kirkens globale tilhørighet og oppdrag

En verdensvid kirke

Den norske kirke vil ha «mer himmel på jord». Vi kan med frimodighet ha en så ambisiøs visjon – selv om våre medlemmer utgjør om lag 0,2 % av kristenheten – fordi vi tilhører Guds verdensvide kirke. Sammen med kristne i andre kirkesamfunn i Norge og over hele jorda, er vi kalt til å dele det gode budskapet; evangeliet om frelsen i Jesus Kristus.

Vi styrkes og næres av den nåde Gud utrunder sin kirke med. Når vi døpes i vår lokale menighet, døpes vi inn i Kristi verdensvide kirke (jf. dåpsliturgien). Jesus sender disiplene og alle dømte ut for å gi enkeltmennesker livet i hele dets fylde, håp og fellesskap. I kraft av Guds kjærlighet skal vi verne om menneskeverdet og skaperverket og kjempe for rettferdighet og fred, både her hjemme og i hele verden. Kan kirken få til dette, ser vi glimt av himmelen her på jorda.

*Må de alle være ett, slik du, Far, er i meg og jeg i deg.
Slik skal også de være i oss, for at verden skal tro at du har sendt meg (Joh 17,21).*

I det økumeniske samarbeidet gleder vi oss over at kristne hører sammen, samtidig som vi kjenner alvoret i at splittelse mellom oss kan være et hinder for at mennesker kommer til tro. Kristnes relasjon til hverandre skal synliggjøre Guds kjærlighet til alle mennesker, og det angår oss alle.

Et av de mest brukte bibelstedene som forteller om kirkens oppdrag, finner vi i Matteus-evangeliet. I Norge kaller vi disse versene både «dåpsbefalingen» og «misjonsbefalingen»:

Da trådte Jesus fram og talte til dem: «Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.» (Matt 28,18-20).

Kallet til etterfølgelse er gitt til alle dømte. «Vi er skapt av Gud, døpt til Jesus Kristus og sendt med Den hellige ånd for å dele tro i ord og handling», slik Ungdommens kirkemøte uttrykte det i 2019 (UKM 05/19)²

Kirkenes verdensråd har invitert Den norske kirke, som en av sine 350 medlemskirker i 110 land, til å bli med på en pilegrimsreise i en truet og sårbar verden:

Kristne og deres fellesskap rundt i verden er i dag – mer enn tidligere – klare over at selve livet er truet. Så mange farer – særlig klimaendringer, men også fattigdom og økonomisk urettferdighet, trusler mot helse og velferd, vold og krig – truer menneskeheten og kan tære på håpet. Nettopp derfor er alle kristnes felles tro og forpliktelse nødvendig, hvor vi stadfester livets Gud og håpet som gis oss i Jesu Kristi liv, kors og oppstandelse. Kristne kalles til å stadfeste, opprettholde og beskytte livet.

Dette er et økumenisk kall. Én livets Gud, ett skaperverk, én menneskehet kaller Jesu Kristi ene kirke til forpliktelse og engasjement der hvor freden og rettferdigheten trues eller ødelegges. Derfor kaller Kirkenes Verdensråd, et uttrykk for det

² <https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/ungdommens-kirkemote/2019/ukm%2005-19%20misjon.pdf>

verdensvide kristne fellesskap, kirker overalt til å vandre sammen, til å anse sine felles liv, sin trosreise, som en del av fredens og rettferdighetens pilegrimsvandring, til å feire livet sammen med andre, og til å ta konkrete skritt mot å forvandle urettferdighet og vold.

(En invitasjon til fredens og rettferdigheten pilgrimsvandring, KV)

Kirkenes verdensråd minner oss på at kirkene er kalt til fellesskap og til å være Guds redskap for å fremme fred og rettferdighet. Dette er et oppdrag vi har fått sammen, og som Den norske kirke også tar del i.

Den norske kirke er svært aktiv i internasjonalt økumenisk samarbeid, og vi var ivrig med i etableringen av Kirkenes verdensråd og Det lutherske verdensforbund etter 2. verdenskrig. Vi har hatt norsk generalsekretær i begge disse organisasjonene, og Den norske kirke er blant de største bidragsyterne, både økonomisk og på andre måter.

Stikkordmessig kan områdene hvor Den norske kirkes har et globale samarbeid ordnes etter kirkens kjennetegn:

Bekjennende:

- Gudstjenestefelleskap
- Økumeniske bønneuker
- Arbeid med teologi og økumenikk

Åpen

- Religionsteologi og religionsdialog
- Migrasjon og kristne migranter
- Inkludering og arbeid mot diskriminering og polarisering
- Urfolk

Tjenende

- Tros – og livssynsfrihet
- Menneskerettigheter
- Klima og miljø
- Bærekraftsmålene
- Fred og forsoning
- Økende polarisering

Misjonerende

- Evangelisering
- Dåp
- Menighetsbygging
- Kirkens vitnesbyrd og religioners rolle i samfunnet

Alt dette er tema for samarbeid med søsterkirker, økumeniske organisasjonene og misjons- og diakonale organisasjoner, og er med på å gi innhold til Den norske kirkes visjon.

Covid-19-pandemien har gjort at mye av dette nå utføres på nye måter. Det utvikles digital samhandling og annerledes måter å bygge og vedlikeholde relasjoner. Kirker rundt om i verden, og særlig i områder med svakt utbygd offentlig velferd, har måttet legge om sitt arbeid for å tilby helsetjenester. Mange kirker har mistet store deler av sitt inntektsgrunnlag på grunn av at medlemmene har blitt arbeidsløse, og dermed sviktende inntekter. Dette rammer i neste omgang de økumeniske organisasjonene. Den norske kirke er i en posisjon som muliggjør et forsterket bidrag til det globale kirkesamarbeidet, og til å støtte våre søsterkirker som strever enda mer enn tidligere på grunn av covid-19-pandemien.

Den norske kirke er global

Selvsagt har kirken i Norge alltid vært del av en større sammenheng, helt fra de første misjonærene kom til vårt land, kanskje så tidlig som på 800-tallet. Kirken ble organisert som del av Den romersk-katolske kirke og ble senere luthersk etter reformasjonen i Tyskland. I over tusen år har vi feiret gudstjenester med sakramenter, liturgier og salmer som knytter oss til det store verdensvide kirkefelleskapet.

Misjonsbevegelsen fra midten av 1800-tallet bidro til å bringe verden inn, ikke bare i menighetene, men i hjemmene. Rundt år 1900 var om lag 90 000 norske kvinner med i en kvinnemisjonsforening. Det var utvilsomt landets største folkelige bevegelse, og den fikk stor betydning for myndiggjøringen av kvinner og for demokratiutviklingen. Misjonsforeninger fantes i omtrent hvert kirkesogn og inkluderte unge og gamle kvinner fra alle samfunnslag. Dette brede engasjementet for misjon var viktig for den solide oppslutningen i befolkningen som offentlig bistand senere fikk. Norge har alltid vært en nasjon som har vært åpen mot verden, og etterkrigstiden vektla internasjonal solidaritet og samarbeid. Dette kan kirken og ikke minst misjonsorganisasjonenes globale orientering ta noe av æren for.

Kampen mot apartheid i Sør-Afrika ble en vekker for mange kirkefolk til internasjonal solidaritet, og i dag er mange engasjert i situasjonen i Israel og Palestina og i å støtte kristne som forfølges og diskrimineres for sin tros skyld. Hver eneste søndag bes det for forfulgte, for fattige og nødlidende og for fred og rettferdighet i våre kirker.

Frikirkene i Norge har også nære kontakter med søsterkirker ute, og en rekke kristne organisasjoner, i tillegg til misjonsorganisasjonene, slik som for eksempel Bibelselskapet og Kirkens Nødhjelp, KFUK – KFUM arbeider internasjonalt. Den norske kirke er også til stede rundt om i verden gjennom Sjømannskirkens arbeid for nordmenn i utlandet.

De seneste tiårene har kristne innvandrere blitt med i eksisterende kirker i Norge, men også etablert egne menigheter og kirkesamfunn. Mangfoldet i den verdensvide kirke finnes i økende grad hos oss, og Norge er blitt mer lik mange andre land, hvor det vanlige er et bredt spekter, ikke bare av kristne kirkesamfunn, men også av andre tros- og livssynssamfunn. Arbeidet for å inkludere kristne migranter i Den norske kirke henger nært sammen med kirkens globale identitet.

Folkekirke i en ny tid – nasjonal økumenikk

Det har skjedd mye siden Kirkemøtet drøftet misjon i 2012. Grunnlovsendringen medfører en ny relasjon mellom Den norske kirke og staten. Tros- og livssynslovgivning bygger på at staten skal være sekulær og samfunnet livsynsåpnet. Politikken tuftes på likebehandling, samtidig som Den norske kirke fortsatt har en særstilling. Det siste tiåret har også forsterket utviklingen mot et mer sekulært, mangfoldig og livsynspluralistisk samfunn.

Den norske kirke skal fortsatt være Norges folkekirke, og vi står fortsatt stødig som landets desidert største trossamfunn. Men oppdraget om å forkynne det kristne budskapet og forvalte kristenarven deler vi med andre kirkesamfunn i Norge. En viktig samarbeidspartner på nasjonalt nivå er Norges Kristne Råd (NKR). Dette et bredt sammensatt fellesskap av de fleste kirkesamfunn i Norge, inspirert av Jesu bønn: «Må de alle være ett». I mange byer er det lang tradisjon for lokaløkumenisk samarbeid, og det er også etablert flere lokale kristne råd. Bønneuken for kristen enhet, Fasteaksjonen til Kirkens Nødhjelp, Rettferdskonferansen og Global uke er eksempler på økumeniske fellestiltak. Kirkene har også stått sammen i arbeidet for klima og miljø og i støtten til flyktninger og asylsøkere.

Den norske kirke og Metodistkirken i Norge har kirkefelleskap gjennom «Nådens fellesskap», og på nasjonalt plan har vi også samtalegrupper mellom Den norske kirke og Den katolske kirke og med pinsevennene.

Internasjonal økumenikk

Den norske kirke er medlem av

- Det lutherske verdensforbund (LVF)
- Kirkenes verdensråd (KV)
- Konferansen av europeiske kirker (KEK)
- Community of Protestant Churches in Europe (CPCE)
- Porvoo-fellesskapet (anglikansk-luthersk)

I tillegg har Den norske kirke særskilte søsterkirkeavtaler på nasjonalt nivå med

- Den evangelisk-lutherske kirke i det sørlige Afrika (ELCSA)
- Den evangelisk-lutherske kirke i Brasil (IECLB)
- Den evangelisk-lutherske kirke i Jordan og Det hellige land (ELCJHL).

På bispedømmeplan finnes særskilte søsterkirkeavtaler og samarbeidsavtaler i tillegg til de nasjonale avtalene. Vi kommer tilbake til lokalmenighetenes globale engasjement.

Tros- og livsnyndialog

Dialog og samarbeid med mennesker med annen eller ingen tro er en viktig del av kirkens globale oppdrag. Kirkemøtet bekreftet viktigheten av dette i vedtaket i saken «Religionsmøte og dialog» (KM15/16)³ som redegjorde for dette engasjementet.

«Kirkemøtet verdsetter de tros- og livsnyndialogene som skjer i dag. Dialog og dialogisk tilnærming til mennesker med annen tro styrker og utdyper vår egen tro og gjør oss bedre i stand til å utføre kirkens oppdrag, både som en bekjennende og diakonal kirke.»

Det vises til kirkemøtesaken for mer inngående drøfting av kirkens arbeid med tros- og livsnyndialog.

I vedlagte oversikt beskrives samarbeidspartnere og relasjoner i kirkens internasjonale og økumeniske arbeid mer inngående. Denne oversikten skal gjøres digitalt tilgjengelig. Dette vil gjøre det lettere å se de muligheter som ligger i økumenisk og internasjonalt samarbeid, og legge til rette for synergieffekter og økt samarbeidet mellom de forskjellige nivåene i kirken. En slik oversikt vil også gjøre det enklere å se hvilke muligheter som ligger i de økumeniske kirkeavtalene, for utveksling og samarbeid på lokalt og regionalt nivå i kirken som for eksempel Nådens fellesskap og Porvoo-avtalen.

2. Samordning og samhandling

Vi har tidligere vært inne på teologiske begrunnelser for fellesskap og samhandling. Men det er også konkrete og praktiske grunner til samhandling. Kirkens globale oppdrag involverer nødvendigvis flere aktører. Ulike organisasjoner har utviklet ekspertise på forskjellige områder, og de bidrar med sine ressurser inn i kirkens arbeid både sentralt, lokalt og på bispedømmeplan.

Lokalt engasjement

I Den norske kirkes internasjonale engasjement har de tusen blomster fått blomstre fritt. En aktiv menighet kan for eksempel være engasjert på en rekke områder:

- Konfirmantene deltar i KNs fasteaksjon
- Reise i regi av Israelmisjonen til Israel og Palestina.

³ https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2016/saksdokumentene/km_15_0_16_religionsmote_dialog.pdf

- Misjonsavtale med Det Norske Misjonsselskap om å støtte et prosjekt i den lutherske kirken på Madagaskar.
- Kirkekoret holder konsert med sang og musikk fra kirkene i Latin-Amerika.
- Prestene har deltatt i utveksling med Den anglikanske kirken i Storbritannia innenfor Porvoo-avtalen.
- Ungdomsgruppe i menigheten samarbeider med KFUK-KFUM Global og har aksjon til inntekt for ungdommer i en luthersk menighet i Sør-Afrika.

Bispedømmet kan ha en samarbeidsavtale med Den lutherske kirken i Sør-Afrika, og fra Mellomkirkelig råd mottar menigheten oppfordring om kirkeoffer til vår nasjonale samarbeidskirke, Den lutherske kirke i Jordan og Det hellige land.

Sjansen er stor for at denne tenkte menigheten ikke kjenner særlig godt til at andre menigheter og bispedømmer samarbeider med de samme partnerne, heller ikke at Den norske kirke gjennom medlemskapet i LVF og KV forholder seg til de samme kirkene. Man tenker trolig heller ikke over at Den norske kirke er oppdragsgiver for Kirkens Nødhjelp, som igjen samarbeider med LVF og KV og med mange av de samme søsterkirkene som menigheter har vennskapsavtaler med. Videre har misjonsselskapene sine internasjonale nettverk, hvor samarbeidspartnerne ofte er medlemmer i økumeniske organisasjoner. Dette er ment som en illustrasjon på mangfoldet og kryssende relasjoner.

Menighetenes globale engasjement opprettholdes ofte av ildsjeler, blant ansatte og frivillige. De yter en stor innsats og smitter andre med sitt engasjement. Noen klarer å bringe engasjementet fra utvalg og foreninger i menigheten til å sette preg på menigheten og i noen tilfeller også hele lokalsamfunnet. Elverums engasjement for Namibia var i sin tid et eksempel på dette.

Det vil bli satt inn flere tekstbokser med gode eksempel på internasjonalt engasjement i lokalmenighet, bispedømme og nasjonalt

Men valg av prosjekter og samarbeidspartnere kan være resultat av personlige forbindelser og preferanser. Det er selvsagt flott at lokale menigheter har valgfrihet og bredde i sitt internasjonale engasjement. Men dersom det er løsrevet fra samarbeidsrelasjoner i prostiet og på bispedømme- og nasjonalt nivå, står det i fare for å bli litt tilfeldig og dermed lite robust. Flytter ildsjelen, kan arbeidet visne bort.

Mange menigheter er gode til å integrere det internasjonale engasjementet i det «ordinære» arbeid med gudstjenester, trosopplæring og diakoni. Da blir det til berikelse og engasjement. Andre strevet med å få til dette, og da kan en kontakt med bispedømmets misjonsrådgiver eller den aktuelle organisasjonen være forløsende.

Behov for strategisk samordning

Den norske kirke trenger å arbeide mer systematisk og strategisk med sitt internasjonale engasjement for å knytte sammen det som skjer i de lokale menighetene, prostiene, bispedømmene og på nasjonalt nivå. Da kan samarbeidet hvile på flere relasjoner, noe som gjør at det funderes bedre i den kirkelige strukturen. Dette åpner for synergieffekter gjennom erfaringsdeling og mer målrettet internasjonalt engasjement.

Et veldig viktig perspektiv er at en bedre samordning internt i Den norske kirke gjør det mye enklere for dem vi samarbeider med. Den lutherske kirke i Jordan og Det hellige land har for eksempel vennskapssamarbeid med flere menigheter i Den norske kirke. Dette setter de stor pris på, men det er krevende for dem når norske menigheter øremerker offer til enkeltmenigheter i Palestina eller reiser på besøk, uten at de har samordnet dette seg imellom, eller orientert kirkeledelsen i Jerusalem. Det kan også oppstå uheldig «konkurransen» mellom prester og menigheter i en søsterkirke om å få avtaler med utenlandske kirker og menigheter. Dessuten framstår det underlig for vertskapet ute at grupper av ansatte fra Den norske kirke reiser på studieturer og besøk til de samme områdene eller til samme kirke uten å vite om hverandre.

Det første som trengs for å få til en bedre samhandling er, som vi har vært inne på tidligere, gode og oppdaterte oversikter over samarbeidsavtaler. Det skjer allerede en koordinering mellom nasjonale og bispedømmeavtaler, men det gjenstår mye før disse er kjent ute i menighetene slik at de kan koble sitt engasjement på arbeidet som skjer på bispedømmenivå og det internasjonale samarbeidet som håndteres av Mellomkirkelig råd og Bispemøtet.

Det er i stor grad lokale menigheter som kan ha nytte av lettere tilgjengelig informasjon og verktøy som kan inspirere til økt engasjement. Eksempler på dette kan være fortellinger fra menighetenes og bispedømmenes eget vennskapsarbeid, misjonsavtaler og solidaritetsprosjekter. Disse kan inspirere til arbeid i andre menigheter. Dette kan også være informasjon om globale kampanjer og aktiviteter med verktøy som menighetene kan nyttiggjøre seg lokalt. Historier fra søsterkirker rundt om i verden bringer den verdensvide kirke nærmere vår egen virkelighet. Disse kan bidra til en økt forståelse av tilhørighet til og solidaritet med den verdensvide kirke.

Helhetlig menighetsplan

Menighetene har, som vi har vært inne på, mange aktiviteter som knytter dem sammen med den verdensvide kirken. Gudstjenestens liturgi og dåpen er klare uttrykk for en tilhørighet til noe som er større enn vår lokale og nasjonale kirke. Kirkebygget, kirkekunsten og salmene minner oss også om dette. Misjonsavtaler, misjonsforeninger, vennskapsmenigheter, givertjeneste, kirkeofringer, økumeniske bønneuker, Fasteaksjonen, misjon i åpenbaringstiden, Søndag for forfulgte, Skaperverkets dag, Global uke og arbeid med bærekraftsmålene er eksempler på dette.

Helhetlig menighetsplan blir et nyttig redskap for å få alt dette engasjementet til å henge sammen. En mer strategisk planlegging vil kunne gjøre det det bedre kjent for hele menigheten og sette sitt preg på gudstjenesteliv, trosopplæring og diakoni. Flere vil kunne få eierskap til menighetens internasjonale engasjement og kjenne på stoltheten, men også utfordringene, som ligger i det å tilhøre en større kirke.

Medlemmene i Den norske kirke bor i et av verdens rikeste og tryggeste land. Dette gir oss muligheter og ansvar for å dele med dem som lever under helt andre forhold. Kirkeofringene er noe av det enkleste vi kan gjøre for å hjelpe vår neste i nød. Man kan gjerne ha to ofringer i samme gudstjeneste, en til menighetenes eget og en til andres arbeid. Dette er en praksis som er vanlig i kirker mange steder i verden.

Flere av de nevnte menighetsaktivitetene er økumeniske og internasjonale, og mange menigheter kan dermed styrkes av lokaløkumenisk samarbeid.

Mellomkirkelig råd

Kirkemøtet i oktober 2019 vedtok et nytt regelverk for Mellomkirkelig råd som skjerper rådets mandat som Kirkemøtets fagorgan for økumenisk og internasjonalt samarbeid, og som understreker samhandlingen med Kirkerådet og Bispemøtet. I tillegg til Kirkens Nødhjelp, som har vært hatt et medlem i MKR tidligere, er nå også Bibelselskapet, Sjømannskirken og Samarbeid menighet og misjon representert i rådet.

Mellomkirkelig råd fulgte opp på sitt møte i november 2020 gjennom å vedta nye mandater for Teologisk nemnd, Komiteen for internasjonale spørsmål og Menneskerettighetsutvalget. Disse endringene har som målsetting å styrke samhandling og kompetanse, og er viktig for å realisere målsettingene i vedtaksforslaget i denne saken.

Behovet for økt samarbeid og samordning kan oppsummeres slik:

Fordeler for Den norske kirke:

- Større eierskap og forankring i lokalmenigheten, mer strategisk planlegging
- Muligheter for samarbeid på lokalt og regionalt plan, for eksempel om søsterkirkeavtaler

- Fordeling av avtaler mellom organisasjoner innen SMM-samarbeid
- Synergieffekter av flere partnere i samme relasjon
- Erfaringsdeling
- Bispedømmene kan samordne avtaler med andre kirker
- Samordning om studiereiser og besøk
- Kompetanseheving

Fordeler for samarbeidspartnere

- Enklere å vite hvem i Den norske kirke de forholder seg til
- Forenkling av rapportering på midler
- Mulighet for kirker å planlegge og prioritere samarbeidsrelasjoner ut fra egne behov
- Enklere vertskapsrolle

Bidrag til og fra det globale fellesskapet

- Flere gode eksempler fra lokale menigheter i Den norske kirke tilflyter de økumeniske organisasjonene og beriker deres arbeid
- Ressurser fra disse organisasjonene kanaliseres bedre utover i Den norske kirke
- Muligheter for at flere kan delta i utveksling og kompetansebygging

Bispedømmerådene og Mellomkirkelig råd har et særlig ansvar for å legge til rette for slik samordning på regionalt og nasjonalt nivå.

3. Samarbeidspartnere

Samarbeid menighet og misjon

En viktig del av Den norske kirkes globale engasjementet er samarbeidet med misjonsorganisasjonene i Samarbeid menighet og misjon (SMM). Det Norske Misjonsselskap, Misjonsalliansen, Normisjon, Areopagos, Den Norske Israelmisjon, HimalPartner og Stefanusalliansen deltar i SMM. Samarbeidet ble etablert i 1994 og foregår både på sentralt nivå, på bispedømmeplan og ikke minst lokalt, hvor nå 80 % av menighetene har en eller flere misjonsavtaler med disse organisasjonene.

Gjennom SMM-organisasjonene er Den norske kirke med på et spennende og mangfoldig samarbeid med lokale kirker og partnere i over 40 land. Hovedmålet for SMM er å dele troen på Jesus, gjennom dialog og forkynnelse, og for flere av dem er et hovedmål også å bekjempe urett og fattigdom. Arbeidet består ikke minst i kompetansebygging og kan kort oppsummeres i nøkkelordene etisk og helhetlig misjon. Bærekraftsmålene står sentralt i mye av misjonsorganisasjonenes arbeid og er slik sett også et tilknytningspunkt for å skape bredere eierskap og samarbeid i menighet og lokalmiljø. Mange av kirkene som organisasjonene samarbeider med, er også tilknyttet Den norske kirke gjennom økumeniske organisasjoner, ikke minst LVF og KV.

I 2019 markerte SMM sitt 25 årsjubileum. I den anledning gjennomførte VID vitenskapelige høyskole en evaluering. Hovedkonklusjonen var at SMM har betydd mye for misjonsforståelsen og engasjementet for misjon i Den norske kirke. 8 av 10 menigheter deltar i samarbeidet gjennom misjonsavtalene med organisasjonene. VID anbefalte å videreføre samarbeidet, men foreslo noen justeringer. Særlig gjaldt det et forbedringspotensial i Den norske kirkes eierskap til misjon, som varierer veldig i ulike menigheter både i stab, råd og hos frivillige. Dette viser seg både i de årlige økonomiske bidragene og i hvilken grad misjon og samarbeidet brukes som ressurs i menighetenes arbeid. I tillegg til gudstjenesten er det ikke minst et utviklingspotensial i trosopplæringen, hvor barn og unge i større grad kan få oppleve seg som del av den verdensvide kirke og et stort og meningsfullt oppdrag. SMM-samarbeidet omtales mer utfyllende i det vedlagte bakgrunnsnotat.

Kirkens Nødhjelp

Den norske kirke er den største oppdragsgiveren for Kirkens Nødhjelp (KN). Siden 1947 har KN vært menighetenes forlengede arm i internasjonalt diakonalt arbeid for å virkeliggjøre Guds kjærlighet i verden. Det betyr også at KN er Den norske kirkes foretrukne humanitære aktør og bør prioriteres ved ofringer. Det er et utstrakt fagsamarbeid mellom KN og Mellomkirkelig råd, særlig i arbeidet med bærekraftsmålene, klima og freds- og forsoningsarbeid.

KNs arbeid innenfor mange felt: arbeid mot kjønnsbasert vold, arbeid for rent vann, bedre sanitær- og hygieneforhold, arbeid for klimabasert jordbruk og jobbskaping, fredsbygging, arbeid mot økonomiske forskjeller og arbeid for klimarettferdighet.

De fleste av Den norske kirkes menigheter er engasjert i KNs årlige fasteaksjon, og mange gir offeret til KN på julaften. Dette har stor økonomisk betydning for KN, og menighetene kunne i større grad synliggjort med stolthet det viktige arbeidet de er med på å støtte. KN tilbyr også menigheter ressurser til ulike arbeidsområder. Dette er gavepakker som kan tas i bruk for å stimulere til lokalt engasjement for globalt ansvar.

Changemaker ble stiftet i 1992 og er KNs ungdomsorganisasjon. Changemaker jobber med utviklingspolitikk på kreative måter, gjennom aksjoner og foredrag, informasjonsmateriell, underskriftskampanjer og mer. Changemaker engasjerer over 1300 unge gjennom 20 lokallag og er en stor ressurs for å engasjere unge i trosopplæring og i menighetens ungdomsarbeid.

Andre partnere

Både på lokalt og nasjonalt nivå samarbeider kirken med en rekke andre, som for eksempel misjonsorganisasjoner som ikke er med i SMM, Bibelselskapet, KFUK-KFUM.

Mellomkirkelig råd er for eksempel medlem i ICAN, det internasjonale solidaritetsnettverket for daliter («kasteløse») og medeier i Det norske menneskerettighetsfond. Kirken samarbeider med flere miljø- og menneskerettighetsorganisasjoner, for eksempel om bærekraftsmålene, og klima. Nevnes bør også samarbeidet med andre tros- og livssynssamfunn om religionsdialog og freds- og forsoningsarbeid i ulike deler av verden.

4. Kommunikasjon, reiser og kompetanseheving

Kirke på nett

Den norske kirke gjennomgår en omfattende digital opprustning, og «Kirke på nett» gir nye og spennende muligheter for å synliggjøre Den norske kirkes økumeniske og globale tilhørighet. Nyheter og historier fra den verdensvide kirken deles i økende grad på kirkens ulike digitale flater, og dette gjøres tilgjengelig i en form som gjør at lokale menigheter lett kan nyttiggjøre seg det. Kirkerådet utvikler den digitale ressursbanken og arbeider for å gjøre det lettere å finne fram til de økumeniske og andre partners egne hjemmesider med nyheter og ressurser. Sosiale medier og digitale møter åpner en ny verden av muligheter for samhandling med kirker og partnere rundt om i verden. Nå kan man for eksempel feire digitale gudstjenester sammen på tvers av landegrenser, og det siste året har vist hvor lett det er å lage et nettmøte eller webinar for samhandling og informasjonsdeling. Det er ingen mangel på informasjon og ressurser, men det må gjøres et arbeid for å gjøre dette mer brukervennlig og tilgjengelig for lokale menigheter og kirkens medlemmer medlemmer. Samtidig må man på nasjonale digitale flater vise fram mer at det flotte arbeidet som skjer lokalt i menighetene.

Solidaritet og reiser

Mye av det internasjonale samarbeidet dreier seg om reiser og besøk, og vi får tro at dette igjen snart blir mulig. Mellomkirkelig råd har lang erfaring med reiser og utveksling og har sett hvor viktig møtet mellom mennesker er for å uttrykke fellesskap og bygge relasjoner. Særlig viktig blir det å besøke kristne som lever i svært krevende konfliktområder. Solidaritet uttrykkes ofte best ved å holde om hverandre, gråte, le og be sammen og lytte til hverandres historier. Mellomkirkelig råd har utarbeidet en veiledning for slike pastoral- og solidaritetsbesøk og gjenbesøk. Denne er ment som en hjelp for de som reiser på nasjonalt – og bispedømmenivå,

men også lokale menigheter vil kunne ha stor nytte av den. Veiledningen inneholder en teologisk refleksjon om slike reiser, samt en rekke konkrete reiseråd.

Mellomkirkelig råd har lang erfaring med reiser og utveksling og har utarbeidet en veiledning en veiledning for pastoral- og solidaritetsbesøk og gjenbesøk. Denne veiledningen er ment som et arbeidsverktøy primært til bruk på nasjonalt nivå, men også i bispedømmene. Menigheter kan også ha god nytte av den. ([Lenke til veiledningen](#))

Kompetanse

Informasjonstilfanget og kommunikasjonsmulighetene er som nevnt i rasende utvikling. Det gir også gode muligheter for å identifiseres og tilfredsstillende behov for ny kunnskap og økt kompetanse. Det kan gjelde tema knyttet til økumenikk, misjon og dialog, eller sosiale tema som bærekraftsmålene, klimarettferdighet og miljø, økonomisk rettferdighet, fred og menneskerettigheter. Avdeling for kirkefag og økumenikk i Kirkerådet har for eksempel ukentlige webinarer for ansatte og andre interesserte om mange aktuelle tema.

Sammen med resten av samfunnet har kirken det siste året måttet omstille seg raskt til nedstengning eller omstilling av det normale arbeidet. Også kirkens globale engasjement er sterkt påvirket av situasjonen. Mye utveksling, mange reiser og solidaritetsbesøk er utsatt eller avlyst, samtidig som behovet for nødhjelp, solidaritet og samarbeid øker. Det fører til et sterkt økende behov for kommunikasjonsfaglige og digitale ressurser og kompetanse, både i Den norske kirke og hos våre samarbeidspartnere.

5. Videre arbeid med misjonsforståelse

I 2012 behandlet Kirkemøtet saken «Misjon til forandring – Utfordringene fra Edinburgh 2010» (KM 07/12), Etter dette har det kommet mange nye økumeniske impulser og ressurser som kan gi inspirasjon og bidra til Den norske kirkes forståelse av kirkens globale oppdrag, både globalt og lokalt. Dette redegjøres det for i vedlagte bakgrunnsdokument.

Noen tema som Kirkemøtet drøftet i 2012, trengs det å arbeides videre med. Det gjelder begrepet misjon og språket vi bruker når vi snakker om misjon. Forståelsen av sammenhengen mellom misjon, evangelisering, diakoni og dialog er fortsatt uklart for mange. Det samme gjelder begrep som sendelse, disippelskap og etterfølgelse.

I 2019 behandlet Ungdommens kirkemøte (UKM) en sak om misjon (UKM 05/19). UKM slo fast at kirkens identitet er misjonale og peker på at misjon handler om å dele tro, og derfor må misjon også handle om fellesskap og trygge rom. Å dele tro handler også om dialog, og UKM oppfordret hele kirken til å ta kirkens misjonale identitet på alvor og skape trygge rom for å snakke om tro og tvil. UKM oppfordret menigheter til å engasjere seg i misjonsavtaler og inkludere barne- og ungdomsarbeid i dette. En særlig utfordring handlet om å arbeide med forståelsen av misjonsbegrepet blant samisk ungdom.

Kirkemøtesak 15/16: «Religionsmøte og dialog» anmodet Bispemøtet, i samarbeid med Teologisk nemnd i Mellomkirkelig råd og de teologiske lærestedene, om å arbeide videre med religionsteologi (dialogteologi) i lys av Den norske kirkes lære. Kirkemøtet la særlig vekt på å reflektere over kirkens forhold til jødedom og islam, og behovet for styrket kompetanse på feltet. Økende antisemittisme i verden og Bispemøtets uttalelse om kristenionisme i oktober 2019 aktualiserer behovet for en teologisk refleksjon i Den norske kirke om forholdet til jødene og til Israel.

Økonomiske/administrative konsekvenser

De fleste av vedtakspunktene som gjelder bevisstgjøring og samordning kan realiseres innenfor ordinære budsjetter.

Den norske kirkes økonomiske støtte til de internasjonale økumeniske organisasjonene bør økes for å kompensere for inntektsbortfall som skyldes covid-19-pandemien.

Det vil være behov for økte økonomiske ressurser for å utvikle digitale ressurser for å styrke samhandling mellom ulike nivå i kirken.

Kompetanseheving og etterutdanning vil kreve økonomiske ressurser, men mye kan gjøres innenfor eksisterende tilbud og faglige møteplasser.

.